Khaling	*Nepali*	*English*
A. नमस्ते	**अभिवादन**	**Greetings**
1. नमस्ते।/दाकसो सङा।	नमस्कार/नमस्ते।	Hello.
2. इमुनी ओ?	घरपटि हुनुहुन्छ?	Any body home? (Lit. Are you [there]?)
3. थेबेलो ओक कम ख्वाह्तोङ मुका।	अहिले हामी घर जाँदै छौं।	We are going home now.
4. ओक आन ख्वान्ना खाप्का।	अहिले हामी जान लाग्यौं।	We are leaving now.
5. लौ याथयो होवो। लौ याथयो होइवो। लौ याथयो होन्वो।	हवस्, पछि फेरि आउनु होला।	Okay, come back again. (two people) (more than two people)
6. उङ लालयो ख्वाइथेर्ङा ।	तपाईंभन्दा अगाडि जान्छु।	I'll go ahead of you.
7. ओउ इन लालयो खोस्थेरेइ।	हुन्छ, तपाईं अगाडि जाँदै गर्नुस्।	Okay, you go ahead.
लाम्दुबी दम्कीलोम नमस्ते	**बाटोमा भेट हुँदाको अभिवादन**	**Greetings when you meet on the road**
8. खाबी इख्वाइमीम?	तपाईं कहाँ जाँदै हुनुहुन्छ?	Where are you going?
9. खाबी इखोस्ताम?	तपाईं कहाँ जानुभयो?	Where did you go?
10. यका मायोसम।	उ, परसम्म।	Just there.
11. आन इक लाम थिक्थेर्की।	अब हामी जाँदै गरौं।	We will continue on our way now.

12. दो ख्वाह्की।	जाऔं।	Let's go.
13. ओ़उ।	हुन्छ।	Okay
लाम थन्सीना खाप्कीलो	**यात्रामा जान लाग्दा**	**When leaving on a trip**
14. इन सेसेरङा इहोपा ओक मम्सीका।	हाम्रो आशा छ तपाईंको यात्रा सफल हुनेछ ।	We hope you have a safe trip.
15. ला मन्सीवो।	राम्रोसँग जानुस्।	Take care.
16. नीन्वामआ लामबी राखा इमन्नीये ।	ईश्वरले तपाईंको यात्रा सफल पारुन् ।	May God grant you a safe journey.
17. ओ़उ, अलसो़ ।	हवस्, धन्यवाद ।	Ok/Yes, thanks.

Khaling	*Nepali*	*English*
B. मु मन्ना़ ब्रा	**केही अनुरोधहरु**	**A few requests**
1. ता़ पुये ।	यहाँ आउनुस् ।	Please come here.
2. आ़न खोचे ।	अहिले जानुस् ।	Please go now.
3. डा़चे ।	बस्नुस् ।	Please sit down.
4. तक्घरी ।	एक छिन ।	Just a minute.
5. तक्घरी हुङये ।	मलाई एक छिन पर्खनुस् ।	Please wait for me a moment.
6. धा़प्पा़ङ।	छिटो।	Hurry!
7. ता़म सेन्दे ।	यसलाई हेर्नुस् ।	Please look at this.
8. इफोटो सेइना़ बिङये ।	मलाई तपाईंको तस्वीर हेर्न दिनुस् ।	Let me look at your photos.
9. उङ ला़ल ख्वाइङायेइ ।	मलाई अघि जान दिनुस् ।	Please let me go first.
10. उङ फ्लो़ङये।	मलाई मद्दत गर्नुस् ।	Please help me.
11. मे मुमुये ।	त्यसो नगर्नुस् ।	Please don't do that.
12. मुघुरे ।	नदौडनुस् ।	Please don't run.
13. मा़का लाःमन्सीये।	त्यससँग होशियार हुनुस्।	Be careful with that.
14. ता़ थेसा मुये ।	यसलाई यसरी गर्नुस् ।	Do like this.

15.	हेसा मुना मैह्पा ताम उङ चेचये ।	यो कसरी गर्ने मलाई सिकाउनुस् ।	Please teach me how to do/make this.
16.	ओक कथा ङी मैह्कये ।	हामीलाई कथा सुनाउनुस् ।	Please tell us a story.
17.	तापघोबी वास मुलोन्ये।	एक-आपसमा ठट्टा नगर्नुस् ।	Please don't tease each other.
18.	मुथुक्ते।	यसलाई नछुनुस् ।	Please don't touch this.
19.	खोस्ना मा पीदे ।	जानुस् र त्यो ल्याउनुस् ।	Please go and get it.
20.	उङ तीबी कु बीङये।	मलाई अलिकति पानी दिनुस् ।	Please give me a little water.
21.	मा तायो पीदे ।	त्यो यहाँ ल्याउनुस् ।	Please bring it here.
22.	इक खोले मस्सीसा मा सङ त्वाल्की।	हामी सबैले मुढो धकेलौं।	Let's all push the log.
23.	तातु खोङे।	माथि आउनुस् ।	Please coome on up.
24.	वोङे।	भित्र आउनुस् ।	Please come in.
25.	उगोयो वोङे।	भित्र जानुस् ।	Please go in.
26.	असमान कम ख्वान्ना उङ फ्लोना मत्तु ।	मेरो सामान घरमा लैजान मलाई सहयोग चाहिन्छ।	I need help to carry my things to the house.

	Khaling	*Nepali*	*English*
C.	**सुना़ ब्ला़न्ना़ मैह्पा़ ब्रा**	**सामान्य प्रश्न र उत्तरहरु**	**Common questions and answers**
1.	अमपो उनङ माङ?	उसको नाम के हो?	What is his/her name?
2.	इन खा़बीला इहोता़?	तपाईं कहाँबाट आउनुभयो?	Where have you come from?
3.	इनपो बीया छुक्ता़ओ?	तपाईंले विवाह गर्नुभयो?	Are you married? (Lit. Have you finished your wedding?)
4.	अँ, छुक्ता़।	हजुर।	Yes, I do. / Yes, I am.
5.	इनपो इचो़हा़म हेबे मुनु?	तपाईंका कति जना बच्चाहरु छन्?	How many children do you have?
6.	इमा़म पा़पसु साक्पुङ ओ मुयी ?	तपाईंको आमाबुवाहरु हुनुहुन्छ?	Are your parents still alive?
7.	अमा़म तङ्ङा मु।	मेरो आमा मात्र।	Only my mother.
8.	अपा़प ला़लङा झा़म्ता़।	मेरो बुवा बितिसक्नु भयो।	My father has already passed away. (Lit. died.)
9.	इन खा़बी मुपा़?	तपाईं कहाँ बस्नुहुन्छ?	Where do you live?/Where are you from?
10.	हेक थो इदो?	तपाईं कति वर्ष हुनुभयो?	How old are you?
11.	सुसु मुनु?	तपाईंसँग को हुनुहुन्छ?	Who is with you.

12.	सुयो उङकोलो मुमु।	मसँग कोही पनि छैन।	I don't have anybody with me.
13.	उङयो इनकोलोङ मुङा। उङयो इनकोलोङ ख्वाइङा।	म तिमीसँग रहुँला।	I'll be with you. I'll go with you.
14.	इनपो कमबीम हसहाम हेफेम मुनु?	तपाईं परिवार कस्तो छ?	How are things at your place?
15.	नुपाङा मुनु।	सन्चै छन्।	Very well./Fine.
16.	भङ्पा गो।	धेरै राम्रो।	Very good.
17.	ता माङ?	यो के हो?	What is this?
18.	मा माङ?	त्यो के हो?	What is that?
19.	मा सुपो?	त्यो कसको हो?	Whose is that?
20.	ता आपो।	यो मेरो हो।	It's mine.
21.	ता हेङ य्वाह्पा गो ओ?	यो जस्तो छ?	Is it like this one?
22.	मा हेबे घ्वाल्पा मा?	त्यो कति ठूलो छ?	How big is it?
23.	मा हे य्वाइ?	यो कस्तो देखिन्छ?	What does it look like?
24.	ता अम सेइमत्ते।	उसलाई यो देखाउनुस् ।	Show this to him please.
25.	इना माङ चहेइइमा?	तपाईंलाई के चाहिन्छ?	What is it you need?
26.	उङा माङ मन्सना मत्तु?	के चाहियो?	What can I do for you? (Lit. What do you need?)

27.	अमा़ माङ चहेइ मा़?	उसलाई के चाहिन्छ?	What (material thing) does he need?
28.	क्षन माङ इछुक्ता़?	तपाईंलाई के भयो?	What happened to you?
29.	मा़बी इना़ माङ मुतोङ इमु?	तपाईं त्यहाँ के गर्दै हुनुहुन्छ?	What are you doing there?
30.	उङा यीइउ खप्तोङ मुङा।	म पकाउँदै छु।	I am cooking.
31.	ता़ सुआ़ बनेइ मुता़म?	यो कसले बनायो?	Who made this?
32.	उङा मुचक्तु।	मलाई थाहा छैन।	I don't know.
33.	ता़ धम मन्ना़ इना़ इचा़बुओ?	तिमी मिलाउन/बनाउन सक्छौ?	Can you fix this?
34.	हेलो इहोता़?	तपाईं कहिले आइपुग्नुभयो?	When did you arrive?
35.	आ़मीस्की	हिजो	Yesterday.
36.	माबी इहोता़म?	तपाईं किन आउनुभयो?	Why have you come? (Lit. Why are you here?)
37.	अम ता़बी मुमु।	ऊ यहाँ छैन।	He isn't here.
38.	हेना़ अम अवाइ?	ऊ कहिले फर्किन्छ?	When will he/she return?
39.	आ़नो़ल	आज	Today.
40.	दिसा़	भोलि	Tomorrow.
41.	याथ	पछि	Later on.

42.	इकाम इनेर्ता ओ?	तपाईंले आफ्नो काम सक्नुभयो?	Are you finished with your work?
43.	मनेर्ङा मुङा।	सकिएको छैन।	Not yet.
44.	आन्जोयो उङा मुना मैह्पा घोले गो।	मैले अझै धेरै गर्नु छ।	I still have much to do.
45.	उङ गोक्वाप इइङ्सोस्त ओ?	तपाईंले मलाई लुगा किनिदिनुभयो?	Did you buy any clothes for me?
46.	उङा चामोता।	मैले बिर्सें।	I forgot.
47.	आन इक स्वाह्की।	अब हामी जाऔं।	Let's go now.
48.	आपो अबेयोङ स्वाबी गो?	मेरो काइँयो कहाँ छ?	Where is my comb?
49.	आल्मारीथेम्बी गो।	त्यहाँ, दराजमाथि छ।	There on top of the shelf.
50.	इमाम स्वाबी स्वोस्ता?	तपाईंको आमा कहाँ जानुभयो?	Where has your mother gone?
51.	ऊबी।	बारीमा।	To the field.
52.	थेसा	यसरी	Like this.
53.	ता माङला मुकी?	यो केबाट बनाइन्छ?	What is it made of?
54.	माना?	किन?	Why?
55.	उङा माङ मुना मह्पा/मत्तु?	के गर्नु पर्छ?	What shoul I do?

	Khaling	*Nepali*	*English*
D.	उना़ खा़इमुना़	किन-बेच	**Buying and Selling**
1.	इनपोबी लेङाक्सी गो़ ओ?	तपाईसँग केरा छ?	Do you have any bananas?
2.	गो़, हेबे इख्वात्तु?	छ, कति लिनुहुन्छ/ किन्नुहुन्छ?	Yes, how many will you buy?
3.	तक काङ्गे तङ्ङा।	एक काइँयो मात्र।	Only one bunch.
4.	मेभेपो उथङ हेबे?	त्यतिको कति पैसा पर्छ ?	How much does that cost?
5.	तदम रुपे तङ्ङा।	दस रुपियाँ मात्र।	Only ten rupees.
6.	उथङ धुमा छुक्ता़!	यो त धेरै महँगो भयो।	That's very expensive!
7.	मेभेत्ती उथङ बेना़ उङा मुचा़बु।	म त्यति पैसा दिन/तिर्न सक्दिनँ।	I can't afford it.
8.	तिबी उथङ स्वाइसा इबिङा ओ?	अलि घटाएर दिन सक्नुहुन्छ?	Can you give me a discount?
9.	मेभे थङने दोख्वाइ वो।	त्यो त धेरै सस्तो हो।	That's quite cheap.
10.	वोङाम माङ बीना़ ?	अरु तपाईलाई के चाहिन्छ?	What else would you like?
11.	मेभेङ।	त्यति मात्र/पुग्यो।	That's enough.
12.	नेवो, उअवान्ना़ खा़प्ची ।	ल, पैसा लिनुस् ।	Here is your change.

13.	माङ इइडु?	तपाईंलाई के चाहियो?	What would you like to buy? (Lit.What do you need.)
14.	तु बट्टा मचिसकोलो साक माना चिनी।	एक बट्टा सलाई र एक किलो चिनी।	One package of matches and one kilo of sugar.
15.	अमा हेबे च्वार्ना मत्तु?	उसले कति तिर्नु पर्छ।	How much does he owe?
16.	अखाप्ची भाम्ता!	मेरो पैसा हरायो!	I have lost my money. (Lit. My money is lost!)
17.	हे मुना! खाप्ची आजा होदे।	के गर्ने। पैसा पछि ल्याउनुस्।	That's too bad. Please bring the money later.

	Khaling	*Nepali*	*English*
E.	कमघोबीम काम मु मन्ना	घरायसी कामको निर्देशन	**Household Instructions**
1.	लास्का चेक्ते।	ढोका बन्द गर्नुस् ।	Please close the door.
2.	भया छिये।	भुइँ बढार्नुस् ।/ कुचो लगाउनुस् ।	Please sweep the floor.
3.	झेल हागे।	झ्याल खोल्नुस् ।	Please open the window.
4.	मी धम्दे।	आगो बाल्नुस्।	Start a fire.
5.	तीबी कु भ्लैमुदे।	अलिकति पानी उमाल्नुस्।	Boil some water.
6.	कु भ्लैह्तोङ गो ओ?	पानी उम्लँदै छ?	Is the water boiling?
7.	खोलेङ बाजीघ्रामहाम घोक्नुये।	फोहोर जति सबै फाल्नुस्।	Throw out all the trash.
8.	लाल इखर सुरे।	पहिला तपाईंको हात धुनुस्।	Wash your hands first.
9.	उङ तिबी कु होस्सोचये।	मलाई अलिकति पानी ल्याइदिनुस् ।	Please get some water for me.
10.	थेबेलोङ यीउ मुखिबे।	अहिल्यै नपकाउनुस्।	Don't cook just yet.
11.	थालहाम धेक्नुये।	थालहरु पुछ्नुस् ।	Please wipe/dry the dishes.
12.	अचो कुर्सोचये।	मेरो बच्चा बोकीदिनुस् ।	Please carry my child.
13.	अछा डोहे मु।	बच्चा रुँदै छ।	The baby is crying.

	Khaling	*Nepali*	*English*
F.	रोना़ बिना़	माग्नु र दिनु	**Borrowing and Lending**
1.	इनपो सम्ख्र रोङुलो नुओ?	म तपाईंको ओखल प्रयोग गर्न सक्छु ?	May I borrow your mortar?
2.	नुना़ने नु, मोलो भ्रोक्पा़वो गो़।	अवश्य, हुनेथियो, तर यो बिग्रेको छ।	Well, you could, but it is broken.
3.	अकिताप सुआ़ स्वात्ता़?	मेरो किताब कसले लग्यो?	Who took my book?
4.	उसोमीना़ ओ़स्सो़चवो।	बेलुका फिर्ता गर ।	Return it tonight.
5.	अकिताप जेन्ना़ इनेर्ता़ ओ? हेकेखी उङायो रोङु।	तपाईंले मेरो किताब पढेर सिध्याउनु भयो? किनभने मलाई फेरि चाहियो।	Are you finished with my book, because I need it again?

	Khaling	*Nepali*	*English*
G.	**गो़ स्वाम्ना़**	**लुगा धुने**	**Laundry**
1.	कु गो़लो गो़ स्वाप्ते।	पानी भएको बेलामा, लुगा धुनुस्।	When water is available, wash the clothes.
2.	गो़ भङ्तेइ कुआ़ छेत्ते।	लुगा राम्रोसँग पखाल्नुस्।	Rinse the clothes well.
3.	गो़ स्वाम्ना़ इनेर्ता़ ओ?	लुगाहरु धोएर सकियो?	Have you finished doing the laundry?
4.	गो़हा़म हा़म्नुये।	ती लुगाहरु सुकाउनुस्।	Hang out the clothes.
5.	गो़हा़म धो़ङ्ता़नु ओ?	लुगा सुक्यो?	Are the clothes dry?
6.	भङ्तेइ मधोङ्ङा गो़नु।	अलिअलि चिसो छ।	They are a bit damp still.
7.	ता़ गो़हा़म धोनुना फ्ला़प्नुये।	लुगा सुकेपछि पट्याउनुस्।	When the clothes are dry, fold them.
8.	गो़हा़म चिम्टीआ़ पेर्नुये, मेखो भुङ्आ़ मुभेर्नु।	लुगामा चिम्टी लगाउनुस् ताकि उडाएर नलैजावस्।	Use clothes pins so that the clothes won't blow away.
9.	हा़म्ना़ ला़ल गो़हा़म लत्नुये।	सुकाउनुअघि लुगा उल्ट्याउनुस्।	Turn the clothes inside out before hanging them up to dry.

	Khaling	*Nepali*	*English*
H.	**थोची**	**समय**	**Time**
1.	थेबेलो हेवे जेता ?	अहिले कति बज्यो?	What time is it?
2.	भाल जेताना तुखालकोलो तदम मीनेट खोस्ता	साढे चार बज्यो	Four thirty.
3.	आपो अघडी मुगो।	मसँग घडी छैन।	I don't have a watch.
4.	युनाम थोची होतोङ गो।	वर्षायाम नजीकै छ।	The rainy season is near.
5.	उसेना उङ गोथाबी मुङा।	म रातभरी गोठमा बस्छु।	I am going to stay at the animal shelter overnight.
6.	याथाम हप्ता	अर्को हप्ता	next week
7.	ताका लालमीम मइना	गएको महिना	last month
8.	अतेम	यो वर्ष	this year
9.	अम घोले मोता।	उहां धेरै बस्नु भयो।	He/she stayed a long time.
10.	अम दोख्वाइङा मोता।	उहां छोटो समय बस्नु भयो।	He/she stayed a short time
11.	मुयत्तु।	मसँग धेरै समय छैन।	I do not have enough time.
12.	अमीस्की बिहिबार।	हिजो बिहीवार थियो।	Yesterday was Thursday.
13.	आनोल शुक्रबार।	आज शुक्रवार हो।	Today is Friday.

14.	दिसा सनिवार।	भोलि शानिवार हो।	Tomorrow is Saturday.
15.	नाम आइतवार।	पर्सि आइतवार हो।	The day after tomorrow is Sunday.
16.	आनोल सेना	हिजो राति	last night
17.	नोलनोल	प्रत्येक दिन	every day
18.	मइनाबी हेकखेप इन बजार इख्वाइ?	महिनामा कति पटक तपाईं बजार जानुहुन्छ?	How many times a month do you go to the bazaar?
19.	मइनाबी साक खेप	महिनामा दुई पटक	Twice a month
20.	सुक्ले/ सुकखेप	तीन पटक	Three times
21.	हेबेलो?	कतिबेला?	when?
22.	चालोचालो	कहिलेकाहीं	seldom
23.	मारी घोले भेङे/ मारी मीन्छुके	तपाईंको आयु लामो होस्।	May your life be long.
24.	हेबेलोखोयो नु।	जहिले पनि हुन्छ ।	Anytime is ok.
	जोना थोची	**खाना खाने समय**	**Meal Time**
25.	उदिच्छाम खजा	बिहानको खाजा	Breakfast/snack
26.	उनोलमीम, उसोमीनाम यीउ	दिउँसोको खाना, बेलुकाको खाना	lunch or dinner, supper

	Khaling	*Nepali*	*English*
I.	**ब्रा चेइसीना**	**भाषा अध्ययन**	**Language Learning**
1.	उङकोलो खाल ब्राबी जेये।	मसँग खालिङ भाषा बोल्नुस् ।	Please speak to me in the Khaling language.
2.	मे आह्कीम माङ ?	यसको अर्थ के हो?	What is its meaning?
3.	तुहेआ 'तायो पुये' आइखो मे आह्कीम माङ ?	यदि कसैले 'त्या पुये' भनेर सोध्यो भने यसको अर्थ के हो?	If someone says 'tya puye', what does it mean?
4.	फेरी आचेचे।	दोहोऱ्याउनुस् ।	Please repeat.
5.	अमा माङ आस्ता?	उसले के भन्यो?	What did he say?
6.	खाल ब्राबी ता माङ लैह्की?	खालिङ भाषामा यसलाई के भनिन्छ?	What do you call this in Khaling?
7.	उङा मुथोक्तु।	मैले बुझिनँ।	I don't understand.
8.	उङा तिप्तीबी तङ्ङा थोक्तु।	म अलिअलि मात्र बुझ्छु।	I can only understand a little.
9.	उङा खाल ब्रा चेइसीना नु मङा।	म खालिङ भाषा सिक्न चाहन्छु।	I want to learn the Khaling language.
10.	उङा ख्लातासो लुचवो।	मैले गल्ती गरे भन्नु होला।	Tell me if I make a mistake.
11.	नोता ओ?	ठीक छ?	Is that correct?

12.	इजेनीलो हेसा मा ब्रा इजेनी जेचेचे, मेखो उङा थोक्तुओ।	मैले अर्थ बुझ्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।	Use it in a sentence so that I can understand its meaning.

	Khaling	*Nepali*	*English*
J.	दबाइ मन्सीना	औषधी उपचार	**Medical Treatment**
1.	इन डेह्पा ओ इमु?	तपाईं बिरामी हुनुहुन्छ?	Are you sick?
2.	इन इडेइमीम हेवे दो?	तपाईं बिरामी भएको कति भयो?	How long have you been sick?
3.	इमोःता ओ?	तपाईंले बान्ता गर्नुभयो?	Have you been vomiting?
4.	सोकीयो ओ इमइ?	तपाईंलाई खोकी पनि लाग्छ?	Do you have a cough?
5.	फुस्राम इमइ ओ?	तपाईंलाई ज्वरो आएको छ?	Do you have a fever?
6.	आमीस सोमीनाका अमुपु डेइना पातेल लाम इमइङा।	हिजो बेलुका मेरो पेट दुख्यो र मलाई पखाला लागिरहेछ।	My stomach ached last night and I am having diarrhea.
7.	इप्वाम डेइमीम हेवे दो?	तपाईंको छाती दुखेको कति भयो?	How long have you had a pain in your chest ?
8.	उङ सुङा।	मलाई चिलाउँछ।	I am itchy.
9.	आचो खालाम्बा मत्तु।	मेरो बच्चालाई रुघा लाग्यो।	My child has a cold.
10.	हेलोका खालाम्बाआ इडेइमीम?	कहिलेदेखि तपाईंलाई रुघा लागेको थियो?	When did your chills start?
11.	माङ डेइ?	तपाईंलाई अन्त कतै दुख्छ?	Are you having any pain?
12.	खाबीथा डेइ?	तपाईंको जीउ कहाँ दुख्छ?	Where does your body hurt?

13.	अधोङकोलो अछम्रु ङेइ।	मेरो टाउको र ढाड दुख्छ।	My head and my backbone hurt.
14.	थेबेलो हेपेम इमु?	तपाईंलाई अहिले कस्तो छ?	How are you now?
15.	तिबी नुतोङ इमुओ?	तपाईंलाई बिसेक हुँदै छ?	Are you getting better?
16.	तिबी नुतोङ मुङा।	केही बिसेक भयो/ अलि सन्चो भयो।	Somewhat better.
17.	आनजेइ अभोल मुगो।	म अझै कमजोर छु जस्तो लागिरहेछ।	I am still feeling weak.
18.	अछा घ्रक्ते।	बच्चा समात्नुस् ।	Please hold the child.
19.	ता उङ सेइ मुचये।	मलाई यो देखाउनुस् ।	Show it to me.
20.	इक्वाम हागे।	मुख खोल्नुस्।	Open your mouth.
21.	उङ सुइ बेना मत्तु।	मलाई सुई लगाउनु पर्छ।	I need an injection.
22.	ता दबाइ जुये।	यो औषधी खानुस्।	Take this medicine.
23.	नोलनोल ता दबाइ इक्वारबी बेक्ते।	यो तपाईंको घाउमा दिनहुँ लगाउनुस्।	Put this on your wound every day.
24.	मफ्राम्ना सो!	नकन्याउनुस् नि।	Don't scratch.
25.	इबुस्मा छुना थोची हेना?	तपाईं कहिले सुत्केरी हुनुहुन्छ?	When are you due to give birth?
26.	अछा मत्तुम याथा तेलआ क्लेना मत्तु।	बच्चा जन्मेपछि, तपाईंले तेलले पटक-पटक मालिस गराउनु पर्छ।	After having a baby, you should rub oil frequently .

	Khaling	*Nepali*	*English*
K.	**न्वाम भुङ**	**मौसम**	**The Weather**
1.	आनतोस्का भुङ लु।	हिजोआज जाडो छ।	It is cold these days.
2.	युनाम	वर्षा	rainy season
3.	आनोल मारी कोम गुल्ता।	अहिले धेरै बादल लागेको छ।	It is very cloudy.
4.	वो येपा हेङ य्वाइ।	पानी पर्ला जस्तो देखिन्छ।	It looks like it's going to rain.
5.	मारी न्वाम लोता।	घाम चर्किरहेछ।	It is very hot.
6.	आनोल पुर्ने।	आज पूर्णिमा हो।	The moon is full.
7.	लाम फालाफाला गो, माङ्केखी आनोल सेना मारी वो याता ।	सडक अझै चिप्लो छ, किनभने राति बेसरी पानी परेको थियो।	The road is still slippery because it rained hard last night.
8.	ब्लास्कोलो भुलु मालो उङ अङन लु।	बिजुली चम्क्यो र गड्याङ गुडुङ गऱ्यो भने मलाई डर लाग्छ।	I am afraid whenever there is thunder and lightning.
9.	कोम गल्तोङ गो।	बादल मडारिंदै छ।	It is becoming overcast.
10.	वाछी र्वाल्तोङ गो।	पानी धमाधम छिटाउँदै छ।	It is just drizzling.
11.	भ्लोभुङ केल्तोङ गो।	अहिले हुरी चलिरहेछ।	It is stormy now.
12.	दुमा घ्रीम्ता।	अँध्यारो भइसक्यो।	It's already dark.

	Khaling	*Nepali*	*English*
L.	**-था**	**दिशाहरु**	**Directions**
1.	खा़बी?	कहाँ?	Where?
2.	खा़बीला?	कहाँबाट?	Where from?
3.	खा़बीसम?	कहाँसम्म?	Where to?
4.	पेङलका झपथा।	बाँयाबाट दाँयातिर।	From the left to the right
5.	ता़तु खो़डे।	माथि आउनुस्।	Come on up.
6.	उङ उखोतु ख्वाह्तोङ मुङा।	म माथि जाँदै छु।	I'm going up.
7.	उङ उधलु ख्वाह्तोङ मुङा।	म तल जाँदै छु।	I'm going down.
8.	दो उतु ख्वाह्की।	हामी बाहिर जाऔं।	Let's go outside.
9.	अम उतुयो मु।	ऊ घर बाहिर छ।	He is outside the house.
10.	अम उकोठाबी मु।	ऊ उसको कोठामा छ।	She is in her room.
11.	अमहा़म पहाडथा खो़स्ता़नु।	उनीहरु पहाडतिर गए।	They went toward the mountain.
12.	ता़बीका मा़ मारी काक्थामबी ओ गो़?	यहाँदेखि त्यहाँसम्म टाढा छ?	Is it far from here to there?
13.	इन इमुमीम भया काक्थामबी ओ गो़?	तपाईं बस्ने ठाउँ टाढा छ?	Is it far to the place where you live?
14.	इन मुक्दे भयाबी हो़ना़ ओका उहेम ला़म दन्ना़ मत्तु?	तपाईं बस्ने ठाउँमा आउन कुन बाटो आउनु पर्छ?	What path do we take to come to your place?

15.	खो फारसम खोचेना माबीका झपथा ओचे।	पुलसम्म सिधा जानुस् , त्यसपछि दाँयातिर मोडिनुस्।	Go straight until you come to the bridge, then turn right.
16.	ओक गोथा देलवीका काक्थामबी गो।	हाम्रो गोठ गाउँबाट टाढा छ।	It is far from the village to our animal shelter.
17.	पातेलख्वाम खाबी गो?	शौचालय / चर्पी कहाँ छ?	Where is the toilet?
18.	इफारबीङ गो।	त्यहाँ, तिम्रै/तिम्रो नजिक छ।	There near you.
19.	माबीङ मातुक्कलका गो।	त्यहीं नै छ।	Over there (nearby)
20.	उखोतु/ ख्वाइदे लामबी गो।	माथि जाने बाटोमा।	Way over there
21.	उधम मालका	पहाडको पल्लोपछि	The other side of the mountain

	Khaling	*Nepali*	*English*
M.	**रङहा़म**	**रङहरु**	**Colors**
1.	ता़ उहेम रङ?	यो कुन रङ हो?	What color is it?
2.	हललाम	रातो	red
3.	धाम रङ	नीलो	blue
4.	गीगीम	हरियो	green
5.	सुन्तला रङ	सुन्तला	orange
6.	मास रङ	खैरो	brown
7.	ओ़ओ़म	पहेंलो	yellow
8.	केकेम	कालो	black
9.	बुबुम	सेतो	white
10.	पुयु रङ	खरानी रङ	gray, ash color
11.	ममामीम रङ	गाढा रङ	dark, intense shade of any color

	Khaling	*Nepali*	*English*
N.	**अङ्ककोलो खा़प्ची**	**सङ्ख्या र मुद्रा**	**Numbers & Money**
1.	साक खा़लकोलो तु तदम रुपे	पचास रुपियाँ	fifty rupees
2.	तकपैसा	एक पैसा	one paisa
3.	खा़प्ची/केक्पोलुङ	मुद्रा / पैसा	money (generic)
4.	डब्बु	सिक्का	coins
5.	खोङ्ले	आधा	half
6.	ता़रकोलो खोङ्ले	साढे सात	seven and a half
7.	साक माना	एक किलो	one kilo
8.	भा़ल माना	दुई किलो	two kilos
9.	तुनो़ल	एक दिन	one day
10.	साकनो़ल	दुई दिन	two days
11.	आ़न भिस्ता़।	अहिले यो भरिएको छ।	It is full now.
12.	का़म्ना़	जोड	addition
13.	स्वाइना़	घटाउ	subtraction
14.	गुनन	गुणन	multiplication
15.	भाक	भाग	division
16.	खन्ना़	गन्नु / गणना गर्नु	to count

17.	हेक्बा गोनु रैछ, इका स्रैह्की ।	हामी गन्ती गरौं कति वटा छन्।	Let's count how many there are.
18.	दोस्वाइ, मदोक्पा	कम, अपुग, थोरै	little bit, insufficient
19.	घोले, एइपा	धेरै, फाल्तु / जगेडा	a lot, more than enough
20.	एइपा यीउ	फाल्तु खाना, बाँकी खाना	extra food, leftovers
21.	ता हेबे घ्वाल्पा गो ओदी मुये।	यसको अड्कल गर्नुस् ।	Please estimate its size.
22.	इना ता हेबे घ्वाल्पा गो ओदी मुना इचाबु ओ?	तपाईं यसको अड्कल गर्न सक्नुहुन्छ?	Can you estimate it?
23.	घ्वाल्पा	ठूलो	large
24.	घोले	धेरै	many
25.	याक्की	सानो	small
26.	दोस्वाइ	थोरै	few
27.	लाल	पहिलो	first
28.	तुबा	एक	one
29.	साक्पु	दुई	two
30.	सुक्पु	तीन	three
31.	भाल	चार	four
32.	भोम	पाँच	five

33.	रा	छ	six
34.	तार	सात	seven
35.	री	आठ	eight
36.	घु	नौ	nine
37.	तदम	दस	ten
38.	तदमतु	एघार	eleven
39.	तदमसाक्पु	बाह्र	twelve
40.	तकखाल	बीस	twenty
41.	तकखालकोलो तुतदम	तीस	thirty
42.	साकखाल	चालीस	forty
43.	साकखालकोलो तुतदम	पचास	fifty
44.	तुसार	एक सय	one hundred
45.	तक थाप	एक हजार	one thousand

	Khaling	*Nepali*	*English*
O.	**कमन्वाम**	**परिवार**	**Family**
1.	बिया इमन्तासी ओ?	तपाईंले विवाह गर्नुभयो?	Are you married?
2.	हेलो बिया इमुता ?	तपाईंले कहिले विवाह गर्नुभयो?	When were you married?
3.	इपापपो उनङ माङ?	तपाईंको बुवाको नाम के हो?	What is your father's name?
4.	इमामपो उनङ माङ?	तपाईंको आमाको नाम के हो नि?	And what is your mother's name?
5.	इमाम पापसु आन्जेइ मुयी?	ऊ/उनी अझै छ/छन्/छिन्?	Is he/she still living?
6.	अम खाबी मु?	उहाँ कहाँ बस्नुहुन्छ?	Where does he/she live?
7.	अम डेस्ता।	ऊ बिरामी थियो।	He/She was sick.
8.	इचोहाम हेबे मुनु?	तपाईंका बच्चाहरु कति छन्?	How many children do you have?
9.	इचोहाम परेइ मस्सीक्बी स्वान्नु ओ?	तपाईंका बच्चाहरु विद्यालय /स्कुल पढ्न जान्छन्?	Are any of your children going to school?
10.	खोलेका उदुस्पो इचो हेकथो दो?	तपाईंको सबभन्दा ठूलो बच्चा कति वर्ष भयो?	How old is your oldest child?
11.	अम खोलेका उछारी।	ऊ चाहिं कान्छो हो।	He is the youngest.
12.	इचुपापहाम खाबीला होत्नुम?	तपाईंका बाजे-बराजु कहाँबाट आएका हुन्?	Where do your ancestors come from?

13.	इन खा़बी इबुक्ता़?	तपाईं कहाँ जन्मनुभयो?	Where were you born?
14.	इनकोलो चोह्चो खो़ले हेबे इमुनी?	तपाईं समेत कति केटाकेटी हुनुहुन्छ नि?	How many siblings are there including yourself?
15.	अम इनपो इमाङ मैह्पा़?	उहाँ तपाईंको नाता पर्नुहुन्छ?	What relation is he to you?
16.	अम आपो अफोङ।	उहाँ मेरो काका हुनुहुन्छ।	He is my uncle.(a brother of my father)
17.	अमा़ ओक चु सीङ्ता़।	उनले हाम्रो हजुरबालाई सोधिन्।	She asked our grandfather.
18.	अमहा़म उन छा़ल मैह्पा़ ।	उनीहरु नातेदार हुन्।	They are relatives.
19.	इनपो इवे-वा़हा़म मुमुनु?	तिम्रो दाजुभाइ छैनन्?	Don't you have any brothers?
20.	अम धर्मुपुत्र वाइपा़।	ऊ धर्मपुत्र हो।	He is adopted.

	Khaling	*Nepali*	*English*
P.	**हसहाम**	**मानिसहरु**	**People**
1.	मातु मुपा सुवो?	त्यहाँ को हुनुहन्छ?	Who is that over there?
2.	आपो अफोङ	मेरो काका	My uncle (brother of my father)
3.	अमपो उनङ माङ?	उहाँको नाम के हो?	What is his/her name?
4.	चोह्चोहाम चेम्सीतोङ मुनु।	बच्चाहरु खेलिरहेछन्।	The children are playing.
5.	अमहामपो मेल्सेम चोआ परेइ मुना काम मा।	उहाँहरुको छोरी शिक्षिका हुन्।	Their daughter is a teacher.
6.	अम छेछेलाले कोलोम मु।	उहाँ धेरै चलाख हुनुहुन्छ।	He is intelligent.
7.	हेबेलो डाक्टर होलो?	डाक्टर साप कहिले आइपुग्नुहुन्छ?	When will the doctor arrive?
8.	अम थेबेलो उकाम मुक्देबीङ मु।	उहाँ अहिले कार्यालयमा हुनुहुन्छ।	He is there at the office now.
9.	ताबी घ्वाल्पा हसहाम होनु।	यहाँ केही ठूलाबडाहरु आउँछन्।	Here come some important people.
10.	माङ मुसा इतल्सी?	तपाईं जीविका चलाउनको लागि के गर्नुहुन्छ?	What do you do for a living?
11.	उङा ने ऊबी काम मङा।	म किसान हुँ।	I am a farmer.
12.	मा सिपाइ आपो अमोस।	त्यो सिपाही मेरो ज्वाइँ हो।	That soldier is my son-in-law.

13.	अमपो उथुनारम्ना बङ्पा गो।	उहाँको आचरण राम्रो छ।	He has a good character. (Lit. His character is good.)
14.	अमा ची मुतुङु।	उहाँ रक्सी पिउनुहुन्न।	He does not drink.
15.	अमा वोङाम तुङ फ्लोनु।	उहाँ धेरैजसो अरुलाई सहयोग गर्नुहुन्छ।	He often helps others.
16.	माहामपो उन चो सोनुपा मु।	उहाँहरुको बच्चा मोटो छ।	Their baby is fat.
17.	मातु मुपा हस सोङ्पा मु।	त्यहाँको मान्छे अग्लो छ।	The man over there is tall.

	Khaling	*Nepali*	*English*
Q.	**लुलेन्ना**	**अनुभव**	**Feelings**
1.	इन हे इलु?	तपाईंलाई कस्तो लाग्यो?	How are you feeling?
2.	अम धापाङ उचील फैह्खपा।	उनलाई चाँडै रिस उठ्छ।	He/she is hot tempered.
3.	अम उचिल घ्वाह्पा मु।	ऊ रिसाएको छ।	He is angry.
4.	अम चीलचो मु।	उनी इर्ष्यालु छिन्।	She is irritable.
5.	फुलमाया उनुआ थोपा मु।	फूलमाया दयालु छिन्।	Fulmaya is soft-hearted.
6.	दुकपो ब्रा अम सुर्दासे मु।	यो दुःख लाग्दो कुरो हो तिनी अन्धी छिन्।	It's a pity she is blind.
7.	उङ अनु चाःइपा मुङा।	म दुःखी छु।	I am sad.
8.	उङ उभा छुकता।	मलाई अचम्म लाग्यो।	I am amazed.
9.	अम मारी थ्वार्सेपा मु।	ऊ धेरै खुसी छ।	He is very happy.
10.	उङा इन यान्ना।	म तिमीलाई मन पराउँछु।	I like you.
11.	उङा अम यदु।	म उसलाई मन पराउँछु।	I like him.
12.	उङा इन लुम मुना।	म तिमीलाई माया गर्छु।	I love you.
13.	अमका नचर मुलोये।	उसको डाह नगर्नुस्।	Don't be jealous of him.
14.	इफारबी अम उखान लु।	तिम्रोअघि ऊ लजाउँछे।	She is shy in front of you.

15.	ला साम्सा, खोलेङ भुरु हुस्ता।	कत्रो नोक्सान! यो सबै जल्यो।	What a waste, it all burned!
16.	मुचाइन्सीये /सुर्तो मुमुये।	फिक्कि / पीर नगर्नुस्।	Don't worry.
17.	सिक्लाका इन इङइ?	तपाईं भूतप्रेतदेखि डराउनुहुन्छ ?	Are you afraid of the ghosts?
18.	उङ घुमता।	म थाकेको छु।	I am tired.
19.	उङ अम्सयम मुङा।	म सुतुवा हुँ।	I am sleepy.
20.	उङ यो की	म पनि	Me, too
21.	चोह्चोहाम सोआ मत्तानु।	बच्चाहरु भोकाएका छन्।	The children are hungry.
22.	अम कुमीनआ मत्ता।	उहाँ तिर्खाउनुभएको छ।	He is thirsty.

	Khaling	*Nepali*	*English*
R.	जोना	खाना	**Food**
1.	आन जोन बेला छुक्ता।	अब खाना खाने बेला हुन लाग्यो।	It's almost time to eat./It is time to eat now.
2.	मेखो, यीउ खिबे।	ठीक छ, त्यसो भए भात पकाऊ।	Well, then, cook some rice.
3.	उङा करेला खिबुता ।	मैले करेला पकाएँ।	I cooked squash.
4.	हेसा इका ता पोक्सो खप्की?	हामीले सुँगुरको मासु कसरी पकाउने?	How will we cook this pork?
5.	ला, आन्जेइ मजोङ ओ इमु?	हँ! तपाईंले अझै खाना खानुभएको छैन र?	What! You haven't eaten yet?
6.	आन जोकी।	अब हामी खाना खाऔं।	Let's eat now.
7.	तिबी यीऊ द्वात्ते।	अलिकति थपेर खानुस्।	Have some more to eat.
8.	थेबेङ इदोकता।	मलाई पुग्यो।	That's enough for me. /I've had enough.
9.	सोपता।	अघाएँ।	I am full now.
10.	उङा मुजङा।	म खान्नँ।	I don't eat it.
11.	ताबी चुपा बेक्पाआखो चानोवा ओ।	पिरो भयो भने त्यो मीठो / स्वादिलो हुन्छ।	That's delicious even if it is spicy hot.
12.	ता उसुत गो।	यो काँचो छ।	It is raw.
13.	ता खम्पा गो।	यो पकाएको हो।	It is cooked.

14.	ता लेम्पा गो।	यो गुलियो छ।	It is sweet.
15.	ता खापा गो।	यो तीतो छ।	It is bitter.
16.	मधम्पा यङ्यास झर।	नपाकेको आरु अमिलो हुन्छ।	An unripe peach is sour.
17.	ता क्वाइबी धुमा रम लोता।	यो तरकारी चर्को छ।	This curry is salty.
18.	ओका पोक्सो कोका।	हामी सुँगुरको मासु खान्छौं।	We eat pork.
19.	उङ लुजा हेक्तोङ मुङा।	म कोदो टिप्दै छु।	I am harvesting millet.
20.	ओका रो या मुमुक्वका, धोचेरकोलो लुजा तङ्ङा या मुक्तका।	हामीले गहुँ र कोदो मात्रै रोप्यौं, धान रोपेनौं।	We didn't plant rice, only wheat and millet.
21.	नयाँ धोचेर उङा यदु।	नयाँ गहुँ मलाई मन पर्छ।	Freshly harvested wheat is my favourite.
22.	एइपा माङ गो मा बिर्मो बिये।	बाँकी बिरालोलाई देऊ।	Give whatever is left over to the cat.
23.	ओकपो भाल फो मुनु।	हामीसँग चार वटा कुखुरा छन्।	We have four chickens.
24.	माबी कुने गो मोलो तुङ्सी मुनु।	त्यहाँ पानी छ, तर पिउनको लागि ठीक छैन।	There is water over there but it is not good to drink.
25.	अमा कुस्वाल्द्वार खीप्ता।	तिनले झोल बनाइन्।	She made the soup.

	Khaling	*Nepali*	*English*
S.	हर्सीना स्वाम्सीना	व्यक्तिगत सफाई	**Personal Grooming**
1.	आन उङ सर्सीङा।	म अब नुहाउनेछु।	I'll take a bath now./I am going to take a bath now.
2.	इखर सुरे।	तिम्रो हात धोऊ।	Wash your hands.
3.	उङा अङलु बुरुसआ सर्तोङ मुङा।	म दाँत माझ्दै छु।	I am brushing my teeth.
4.	इबेयोङ उङा रोङुलो नुओ?	म तपाईंको काइँयो चलाउन सक्छु?	May I borrow your comb?
5.	इसेन्दु मइलो गो।	तिम्रो नङ फोहोर छ।	Your nails are dirty.
6.	आन्जेइ उङ गो क्वाप्तोङ मुङा।	म अझै लुगा लगाउँदै छु।	I am still dressing.
7.	इगो लेइसीये।	तिम्रो लुगा फेर।	Change your clothes.
8.	अधोङतुम सेर सेस्सोचये।	मेरो टाउकोको जुम्रा हेरिदेऊ।	Look for and remove lice from my hair. (Lit. Pick lice off my head.)
9.	ता उङबी मुनु, मारी याक्की छुक्ता।	यो मलाई ठीक हुँदैन, यो एकदम सानो छ।	It doesn't fit me; it's too small.

	Khaling	*Nepali*	*English*
T.	**परेइ मस्सीक्बी ख्वान्ना**	**विद्यालय जानु**	**Going to School**
1.	इन परेइ मस्सीक्बी इख्वाइथेर ओ?	तपाईं विद्यालय जानुहुन्छ?	Do you go to school?
2.	इन खाबी परेइ मस्सीक्बी इख्वाइ?	कुन ठाउँमा तिमी विद्यालय जान्छौ?	Where do you go to school?
3.	इन हेक कक्छाबी परेइ इमन्सी?	तिमी कति कक्षामा पढ्छौ?	What grade are you in?
4.	इन चेइपा सु मु?	तिम्रो शिक्षक को हुनुहुन्छ?	Who is your teacher?
5.	इन चेइपा हेबेलो दु छु?	तिम्रो कक्षा कतिबेला सुरु हुन्छ?	When do your classes start?
6.	उहेम थोबी इन इमु? (मा.बि/कलेज)	तिमी कुन वर्षमा छौ? (मा.बि./कलेज)	What year are you in? (high school/college)
7.	मोलो दुमत्ताम	पहिलो वर्ष	First year (just started).
8.	नेर्नाङ खाबु	अन्तिम वर्ष	The final year
9.	माङ परेइ मस्सीतोङ इमु?	तिम्रो मुख्य विषय कुन हो?	What is your major?
10.	तु मइनाबी हेबे खाप्ची च्वार्ना मत्तु?	एक महिनाको कति तिर्नु पर्छ?	How much is your monthly tuition?

	Khaling	*Nepali*	*English*
U.	स्वाम्दु	प्रार्थना	**Prayer**
1.	नोल नोल उङा स्वाम्दु मङा।	म हरेक दिन प्रार्थना गर्छु।	I pray every day.
2.	उङा नीन्वाम घ्लेङा।	म परमेश्वरको पूजा गर्छु।	I worship God.
3.	इन नोये आस्सा उङा स्वाम्दु मङा।	तपाईं निको हुनुस् भनेर म प्रार्थना गर्छु।	I pray/am praying for your recovery.
4.	उङा उदिच्छा उसोमीना स्वाम्दु मङा।	म बिहान र बेलुका प्रार्थना गर्छु।	I pray in the morning and in the evening.

	Khaling	*Nepali*	*English*
V.	**वोङाम**	**कैफियत**	**Miscellaneous**
1.	इना... मुनु।	तपाईंले ... हुँदैन।	You must not...
2.	मे मोओना ओ?	त्यो ठीक होइन र?	Isn't that right?
3.	इना मरोङु खो ...	तपाईं चाहनुहुन्न भने ...	If you don't want to...
4.	थेखो ...	जस्तै यदि...	As if ...
5.	मा माङ अछङ्ङा ओ?	त्यो साँचो हो?	Is that really true?
6.	उङने मम्सीङता ...	अझ मैले सोचें...	For all this time I supposed ...
7.	तु मानायो रोसोर एइपा मुगो।	एक माना जति पनि चामल छैन।	There isn't any rice left, not even a cup.
8.	ताका वोङाम तुबा तङ्ङा एइपा गो।	त्यहाँ यो बाहेक एउटा मात्र बाँकी छ ।	There is only one left besides this one.
9.	थेबेङ सो।	यो अन्तिम हो।	This is the last.
10.	आन्जेइ मायो मछेइङा गो।	यो अझै निश्चित भएको छैन।	It's not yet certain.
11.	मेभेना ...	त्यसपछि ...	After that ...
12.	उङा चक्तु।	मलाई थाहा छ।	I know.
13.	उङ मम्सीङा ...	मलाई लाग्छ ...	I think ...
14.	हेके मुपीमीम चे?	किन नआएको होला?	I wonder why he did not come.
15.	ल, लाम लोये।	ठीक छ, अघि जाऊ।	Okay, go ahead.

16.	नप्पा़	असल	Good
17.	नोता़	ठीक	Correct
18	नीन्वामआ़ इबिन्ता़सीखो	यदि ईश्वरले दिए।	If God permits
	अलसो़	धन्यवाद	Thank you
20	घोले/मारी अलसो़	धेरै धन्यवाद	Thank you very much
21.	इका़ नीन्वाम अलसो़ लैह्की।	हामी ईश्वरलाई धन्यवाद दिऔं।	Let us give thanks to God.

Khaling - Nepali - English

Phrasebook

Noriko Matsuura

TRIBHUVAN UNIVERSITY
Research Centre for Educational Innovation
and Development